

Staatssecretaris Sander Dekker
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Primair onderwijs
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag.

Dr. C.E. (Ineke) Oenema-Mostert
Lector Early Childhood
Stenden Hogeschool
Phebenstraat 1
9711 BL Groningen.

Datum: 11 april 2016

Betreft reactie op brief staatssecretaris inzake kleuteronderwijs

Hooggeachte heer Dekker,

De zinsnede uit uw brief (4 april 2016) 'goed kleuteronderwijs is van groot belang' is het lectoraat Early Childhood van Stenden hogeschool uit het hart gegrepen. Dit lectoraat houdt zich sinds de oprichting in 2012 intensief bezig met het onderzoek naar en de ontwikkeling van het onderwijs aan jonge kinderen.

Het jonge kind ontwikkelt zich in de kleuterperiode neurobiologisch van een 'ervarend' -, naar een 'patroon herkenkend -' naar 'denkend' wezen. De zintuigen, de motoriek, de taal en spraak, de sociaal emotionele ontwikkeling, het geheugen en de cognitie zijn hierbij van essentieel belang. Deze domeinen ontwikkelen zich in samenhang en worden zichtbaar in zowel de vrije - als de doelgerichte activiteiten.

Zoals u al aangaf ontwikkelen kinderen bijvoorbeeld in de bouwhoek de motoriek, maar ook de taal als zij bijvoorbeeld met elkaar overleggen op welke manier een huis gebouwd wordt. Maar zij worden ook sociaal emotioneel sterk als zij ervaren dat activiteiten met succes worden afgerond. Het jonge kind ontwikkelt zich aan de omgeving en leert vanuit een drie dimensioneel perspectief.

Het leren ontdekken, het onderzoeken hoe dingen in elkaar steken, het nieuwsgierig zijn naar de omgeving, betrokkenheid en gemotiveerd zijn, zijn de basisvoorwaarden voor ontwikkeling en leren van jonge kinderen in het voor- en vroegschoolse periode. De genoemde betrokkenheid en motivatie van het kind staan hierin centraal: de leerkracht moet aansluiten bij het gevoel van autonomie, relatie en competentie vanuit de onderwijs-leerbehoefte van het kind.

Dat betekent dat de leerkracht toegerust moet zijn om de 'zone van naaste ontwikkeling van het kind' te kunnen ontdekken, om zo het activiteitenaanbod niet te moeilijk maar ook niet te makkelijk in te richten. Het creëren van een rijke leeromgeving, waarin de leerkracht sensitief, motiverend en flexibel handelt en waarin de interesse van het kind centraal staat, is de belangrijkste opgave voor een beredeneerd onderwijsaanbod aan jonge kinderen.

In toenemende mate geven leerkrachten uit groep 1 en 2 aan dat zij intuïtief weten dat de ontwikkeling van jonge kinderen een grote spreiding laat zien, waardoor een beredeneerd en gedifferentieerd aanbod nodig is om de ontwikkeling te steunen. Aan de andere kant wordt in het werkveld aangegeven dat doelgericht werken als een spagaat wordt ervaren, omdat doelgericht werken in tegenspraak zou zijn met het aansluiten op de ontwikkeling en het leren van jonge kinderen in het onderwijs.

Een aantal wezenlijke visie - en uitwerkingsvraagstukken dienen zich dan ook aan:

- Op welke wijze bepaalt de visie op onderwijs aan jonge kinderen de wijze waarop het onderwijs wordt ingericht op weg naar een beargumenteerde rijke leeromgeving? Welke keuze wordt gemaakt?
- Welke gevolgen heeft deze keuze voor het volgen van de ontwikkeling en het leren van kinderen in de onderbouw en voor de begeleiding in alle groepen van de onderbouw; hoe verhoudt zich dit met methode-gestuurd werken in groep 3 en 4?
- Op welke manier wordt de doorgaande lijn in het onderwijs vormgegeven?
- Welke gevolgen heeft het volgen van de ontwikkeling en het leren jonge kind in het onderwijs voor het pedagogisch-vak didactisch handelen, maar ook voor het beleid van de school en het bestuur?

Met (onder meer) deze vragen houdt het lectoraat Early Childhood zich bezig.

'Het kind centraal', rechtdoen aan de eigen leerroute, is het grondthema in de gedachtenvorming over en uitvoering van het onderwijs aan jonge kinderen. De ontwikkeling van de integrale kindcentra geeft een extra dimensie aan deze gedachtewisseling. Dit heeft gevolgen voor de opleiding leerkracht basisonderwijs specialist jonge kind op bachelor en master-niveau. Het lectoraat heeft vanuit dit perspectief bijgedragen aan het curriculum van de bacheloropleiding leraar basisonderwijs van Stenden Hogeschool.

Vanuit zowel het werkveld als vanuit de opleidingen is een grote behoefte aan handvatten voor het pedagogisch-didactisch handelen in het onderwijs aan jonge kinderen. Deze gezamenlijke vraag verbindt leerkrachten, studenten, onderzoekers en beleidsmakers in de zoektocht naar antwoorden. In samenspraak met het team wordt nagegaan wat belemmerende en ondersteunende factoren zijn 'in het onderwijs aan jonge kinderen het goede goed te doen'. Zo wordt een visie ontwikkeld om te komen tot een beredeneerd onderwijsaanbod dat aansluit bij de ontwikkeling en het leren van jonge kinderen en bij de handelingsbekwaamheid van het team. De in de organisatie geldende onderwijsvisie wordt vervolgens verbonden 'de hoe en wat vraag' van het handelen van de leerkracht aan de hand van kennis van en inzicht in de ontwikkeling en het leren van jonge kinderen in het onderwijs.

Inmiddels is in de verschillende, door het lectoraat Early Childhood, samengestelde onderzoeksteams zichtbaar geworden dat deze samenwerking een domino-effect heeft. Leerkrachten die vragen vanuit de praktijk hebben voelen zich gesteund in deze zoektocht naar antwoorden. Studenten kunnen deelnemen door het uitvoeren van (deel)onderzoek. Het werk- en opleidingsveld worden gevoed met de ontwikkelde inzichten. Zij kunnen hierop beleid en opleiding afstemmen ter ondersteuning van de (aankomende) leerkracht als onderzoekende professional in de klas, in het team en in de beroepsgroep. En de nascholingsvraag van de inspectie Noord Nederland aan het lectoraat Early Childhood laat de onderzoekende houding van de inspectie met betrekking tot dit thema zien.

Het door het lectoraat ingezette promotieonderzoek naar de professionele autonomie van de leerkracht in groep 1 en 2, dat in samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen en het lectoraat Early Childhood wordt uitgevoerd, laat zien dat de situatie waarin onderbouwleerkrachten zich bevinden zeer complex is.

Met aandacht volgen wij de ontwikkelingen vanuit het veld en vanuit uw departement. Het lectoraat wil graag een bijdrage leveren aan en betrokken zijn bij gedachtenvorming over, zoals wij dat noemen, de ontwikkeling van 'opbrengstgericht werken in de zandbak'.

Dr. Ineke Oenema-Mostert
Lector Early Childhood
Stenden Hogeschool

2 Bijlagen

Oenema-Mostert, I., Goorhuis-Brouwer, S., Van Boekel-van der Mei, R. & Oosterhoff, A. (2016). *Het jonge kind op school. Uitdagingen voor onderzoek en praktijk*. Leeuwarden: Stenden Hogeschool.

Oenema-Mostert, I. (2012). *De opdracht voor het onderwijs aan jonge kinderen. Een dynamische visie op ontwikkeling*. Leeuwarden: Stenden Hogeschool.

Deze brief en de bijlage is als cc verstuurd aan de vaste Kamercommissie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.